

מדע המדינה

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון	—	(25x2)	—	50 נקודות
פרק שני	—	(10x5)	—	50 נקודות
סה"כ	—			100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת מקורות ורשימת הוגי דעות בנספח בעמוד 6.

ד. הוראות מיוחדות: (1) כתוב בדייקנות ובתמציתיות.

(2) בתשובותיך השתמש במושגים שלמדת.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיזטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיזטה" בראש כל עמוד טיזטה. רישום טיזטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

◀ **המשך מעבר לדף**

השאלות

פרק ראשון (50 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-4 (לכל שאלה – 25 נקודות).

שים לב: המאמרים הנזכרים בשאלות מפורטים ברשימת המקורות (נספח).

1. בזמן ההפיכה הצבאית בטורקיה, בשנת 2016, קרא נשיא טורקיה לעמו לצאת לרחובות כדי לסכל את ניסיון ההפיכה. לקריאתו נענו אזרחים רבים, וגם מפלגות פוליטיות מן הקואליציה ומן האופוזיציה. העמדה המאוחדת הביאה לסיכול ניסיון ההפיכה.

א. הצג תנאי אחד ליציבות דמוקרטיה שבא לידי ביטוי בעמדה המאוחדת שנקטו מפלגות הקואליציה והאופוזיציה נגד ההפיכה, והדגם אותו מן הפתיח.
בתשובתך הסתמך על המאמר "דמוקרטיה יציבות ולא יציבות" מאת ב' נויברגר.
(13 נקודות)

ב. הצג שני מניעים לציות לחוק והדגם אחד מהם מן הפתיח, בתשובתך הסתמך על המאמר "מקור הציות" מאת ר' מקאיבר.
(12 נקודות)

2. בעקבות המחאה החברתית בשנת 2011, התפתחה בקרב הציבור תודעה של מעמד ביניים הנלחם ביוקר המחיה למען ביטחונו הכלכלי. מנהיגי קבוצות המחאה הדגישו את הסולידריות של האזרחים במאבקם בממשל כדי לקדם צדק חברתי. במערכת הבחירות הראשונה לאחר המחאה, היו כמה מפלגות שהערך העיקרי במצע הבחירות שלהן היה "צדק חברתי".

א. יש הטוענים שקבוצות אינטרס מחזקות את הדמוקרטיה.
הצג שני הסברים לטענה זו, בתשובתך הסתמך על המאמר "קבוצות אינטרס בישראל" מאת י' ישי.

הדגם את הטענה מן הפתיח. (13 נקודות)

ב. הצג שני מאפיינים של דמוקרטיה פלורליסטית על פי המאמר "דמוקרטיה פלורליסטית ודמוקרטיה השתתפותית", מאת ב' נויברגר.
הדגם מן הפתיח אחד משני המאפיינים שצינת. (12 נקודות)

3. יש מחלוקת בחברה הישראלית בנוגע למקומה של הדת.
- בסקר חברתי שערכה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בשנת 2009 נמצא כי 80% מן הציבור היהודי חושבים שלדת יש "השפעה חזקה על החיים במדינת ישראל".
- א. הסבר לפי מקיאוולי מהי חשיבותה של הדת עבור השליט. (13 נקודות)
- ב. הצג שני נימוקים, האחד בעד חקיקה דתית והאחר נגד חקיקה דתית. בתשובתך הסתמך על המאמר "דת ומדינה – חקיקה דתית" מאת א' דון יחיא וי' ליבמן. (12 נקודות)
4. שר האוצר ושר הבריאות החליטו להגדיל את התקציב של סל הבריאות, לטובת הציבור. אולם חלק ניכר מן התוספת לתקציב ימומן מביטוחי הבריאות המשלימים והפרטיים, על חשבון הציבור. במסגרת ההסכם ייאסר על מנהלי המחלקות בבתי החולים הציבוריים לעבוד במערכת הבריאות הפרטית.
- א. הצג שני מאפיינים של המדינה המודרנית והדגם אחד מהם מן הפתיח. בתשובתך הסתמך על המאמר "תכונות יסוד של המדינה המודרנית" מאת ש"נ איזנשטדט. (12 נקודות)
- ב. כיצד היה הגל מסביר את מימון התוספת לתקציב סל הבריאות מביטוחי הבריאות המשלימים והפרטיים? (13 נקודות)

פרק שני (50 נקודות)

ענה על חמש מן השאלות 5-14 (לכל שאלה – 10 נקודות).

5. הסבר מהו "הרצון הכללי" על פי רוסו. בתשובתך התייחס לשני מאפיינים של "הרצון הכללי".

הסבר כיצד "הרצון הכללי" יכול לגרום לדמוקרטיה דיקטטורית. בתשובתך ציין שני נימוקים.

6. הפונדמנטליזם שולל את הערך "הלאומיות והמדינה". הסבר קביעה זו.

בתשובתך הסתמך על המאמר "פונדמנטליזם – הטוטליטריות החדשה" מאת ד' זקס.

7. הסבר כיצד נתפסת התקשורת בעיני צרכן החדשות הישראלי.

בתשובתך הסתמך על המאמר "כלי התקשורת והדמוקרטיה בישראל" מאת ד' גורן.

8. בשנים האחרונות יש עימותים רבים בין קבוצות שונות בחברה הישראלית, משום שהפער בין

עמדותיהן האידאולוגיות הולך וגדל.

הצג את הערך "סובלנות פוליטית". לדעתך, אילו שני גורמים משפיעים על רמת הסובלנות

הפוליטית בישראל? הדגם אחד מהם מן הפתיח.

בתשובתך תוכל להיעזר במאמר "סובלנות פוליטית בישראל" מאת מ' שמיר.

9. למרות הבטחות הממשלה להוריד את מחירי הדירות בשנים האחרונות, מחיריהן רק עלו.

הצג מאפיין אחד של מערכת מפלגתית מקוטבת הבא לידי ביטוי בפתיח.

בתשובתך הסתמך על המאמר "המערכת המפלגתית" מאת ג' גולדברג.

10. הצג שתי סיבות המחייבות אזרחים לציית לחוק לפי סוקרטס.

11. למחרת יום העצמאות התפרסמו בעיתונות שתי ידיעות. באחת נאמר שמאות אלפי ישראלים יצאו אל שמורות הטבע, אל הגנים ואל היערות ברחבי המדינה, ובאחרת נאמר שראש הממשלה הציע לחדש את הנוהג לערוך מצעדים צבאיים בירושלים ביום העצמאות.

איזו גישה למדינת ישראל באה לידי ביטוי בכל אחת מן הפעילויות המתוארות בשתי הידיעות? נמק את תשובתך, והדגם מן הפתיח.
בתשובתך הסתמך על המאמר "המושג 'מדינת ישראל' ותפיסותיו בחברה הישראלית", מאת י' ליבמן.

12. לאחרונה נערך בבריטניה משאל עם, בשאלה אם בריטניה צריכה להישאר חברה באיחוד האירופי או לא. האזרחים שהתנגדו להישארותה של בריטניה באיחוד גילו מעורבות גדולה בתעמולה שלפני המשאל וגם בהשתתפותם במשאל.
הסבר שלושה מניעים למעורבות פוליטית של אזרחים במדינה דמוקרטית, והדגם מן הפתיח אחד מן המניעים שהסברת.

13. תוצאות משאל העם בבריטניה, בשאלה אם בריטניה צריכה להישאר חברה באיחוד האירופי או לא, אכזבו אנשים רבים ועוררו בהם התנגדות. כיום יש חוסר בהירות לגבי מימוש תוצאות המשאל.
כיצד אפלטון היה מתייחס להשתתפות האזרחים במשאל העם בבריטניה?

14. מאז שנת 2011 מתחוללת בסוריה מלחמת אזרחים.
כיצד היה הובס מגדיר את המצב בסוריה, ואיזה פתרון מדיני הוא היה מציע?

(שים לב: הנספח בעמוד 6.)

בהצלחה!

נספח

רשימת מקורות

- ש"נ איזנשטדט, "תכונות יסוד של המדינה המודרנית"
ג' גולדברג, "המערכת המפלגתית"
ד' גורן, "כלי התקשורת והדמוקרטיה בישראל"
א' דון יחיא וי' ליבמן, "דת ומדינה – חקיקה דתית"
ד' זקס, "פונדמנטליזם – הטוטליטריות החדשה"
י' ישי, "קבוצות אינטרס בישראל"
י' ליבמן, "המושג 'מדינת ישראל' ותפיסותיו בחברה הישראלית"
ר' מקאיבר "מקור הציות"
ב' נויברגר, "דמוקרטיה פלורליסטית ודמוקרטיה השתתפותית"
ב' נויברגר, "דמוקרטיות יציבות ולא יציבות"
מ' שמיר, "סובלנות פוליטית בישראל"

רשימת הוגי דעות

סוקרטס
אפלטון
אריסטו
מקיאווולי
הובס
לוק
רוסו
הגל